

Ji sušnabžda sudie.
Tai pabaiga.
Bet ir nauja pradžia.

Kol Paryžius miegojo

Ruth Druart

Romanas

TYTO ALBA

Ruth Druart

Kol
Paryžius
miegojo

R o m a n a s

Iš anglų kalbos vertė

Ieva Albertavičienė

VILNIUS 2022

Ruth DRUART
WHILE PARIS SLEPT
Headline Review, an imprint
of HEADLINE PUBLISHING
GROUP, London, 2021

Leidinio bibliografinė informacija pateikiama Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos Nacionalinės bibliografijos duomenų banke (NBDB).

Šį leidinį draudžiama atgaminti bet kokia forma ar būdu, viešai skelbti, taip pat padaryti viešai prieinamą kompiuterių tinklais (internete), išleisti ir versti, platinti jo originalą ar kopijas: parduoti, nuomoti, teikti panaudai ar kitaip perduoti nuosavybėn.

Draudžiama šį kūrinių, esančių bibliotekose, mokymo įstaigose, muziejuose arba archyvuose, mokslinių tyrimų ar asmeninių studijų tikslais atgaminti, viešai skelbti ar padaryti visiems prieinamą kompiuterių tinklais tam skirtuose terminaluose tų įstaigų patalpose.

Copyright © 2021 Ruth Druart
© Ieva Albertavičienė, vertimas į lietuvių kalbą, 2022
© „Tyto alba“, 2022

ISBN 978-609-466-640-7

1 SKYRIUS

Santa Kruzas, 1953 metų birželio 24 diena

Žanas Lukas

Žvelgdamas į savo atvaizdą vonios veidrodyje Žanas Lukas kilsteli prie skruosto skustuvą. Akimirką neatpažįsta savęs. Stabteli su skustuvu rankoje ir įsižiūri sau į akis svarstydamas, kas ne taip. Dabar jis kažkuo panėšėja į amerikietį. Galbūt sveiku įdegiu, baltais dantimis ir dar kai kuo, ko niekaip negali įvardyti. Ar tai pasitikinčiai savimi kilstelėtas smakras? O gal šypsena? Šiaip ar taip, jis patenkintas. Ir gerai, kad panašus į amerikietį.

Apsirišęs juosmenį rankšluosčiu sugrįžta į miegamąjį. Akį patraukia juodas pavidalas lauke. Pro langą mato gatve lėtai privažiuojantį „Chrysler“ ir sustojantį už ažuolo priešais jo namus. Keista. Kas gali apsilankyti septintą ryto? Išsiblaškęs jis spokso į automobilį, bet laiptais pakilęs gardus šiltų lietinių su sviestu kvapas pakviečia pusryčių.

Įžengęs į virtuvę jis pabučiuoja į skruostą Šarlotę, sveikindamasis pakedena sūnui plaukus. Dirsteli pro langą, automobilis tebestovi. Mato, kaip išstypęs vyras pakyla nuo vairuotojo sėdynės, ištiesęs kaklą apsidairo – it pelikanas, pagalvoja Žanas

Lukas. Iš kitos automobilio pusės išlipa kresnas vyrukas. Abu atžingsniuoja prie namo.

Durų skambutis it peiliu perrėžia rytmečio ramybę. Šarlotė pakelia akis.

– Nueisiu. – Žanas Lukas jau žengia per slenkstį. Nukabina grandinėle ir atidaro duris.

– Ponas Baučamas? – nesišypsodamas paklausia Pelikanas.

Žanas Lukas nužvelgia jo tamsiai mėlyną kostiumą, baltus marškinius, vienspalvį kaklaryšį, arogantišką žvilgsnį. Paprastai nekreipia dėmesio, kai kas nors neteisingai ištaria jo pavardę, bet šįryt tai žeidžia orumą. Gal todėl, kad prie jo namų durų stovi šis vyras.

– Bošanas, – pataiso jis. – Mano pavardė prancūziška.

– Žinome, kad prancūziška, bet čia Amerika. – Pelikanas vos pastebimai prisimerkia ir juodu žvilgančiu batu primina slenkstį. Jis apsidairo Žanui Lukui pro petį, tada pasuka galvą taip, kad net trakšteli kaklas, ir pasižiūri į pastogę automobiliui, kur stovi naujutėlaitis „Nash 600“. – Aš esu ponas Džeksonas, o čia ponas Bredlis. Pone Baučamai, norėtume užduoti jums kelis klausimus.

– Apie ką?

Jis ištaria tai su nuostaba persmelkta intonacija, bet paties ausyse balsas skamba dirbtinai – oktava per aukštai. Pasigirsta prislopintas pusryčių triukšmas: viena ant kitos kraunamos lėkštės, linksmas sūnaus juokas. Pažįstami garsai Žanui Lukui aidi kaip tolimas sapnas. Jis užsimerkia, mintyse bandydamas sugriebti už jo nykstančių pakraščių. Kiro klyksmas sugrąžina į dabartį. Širdis krūtinėje plaka it narve besiblašantis paukštis.

Kresnasis vyrukas, Bredlis, palinksta arčiau ir tyliau paklausia:

– Ar prieš šešias savaites po automobilio avarijos buvote atvežtas į apygardos ligoninę?

Jis ištiesia kaklą, tarsi norėdamas daugiau sužinoti apie gyvenimą šiuose namuose.

– Taip. – Sparčiau sutvinkčioja Žano Luko pulsas. – Mane partrenkė iš už kampo išlėkęs automobilis. – Nutilęs įkvepia. – Buvau praradęs sąmonę.

Staiga prisimena daktaro pavardę – Vismanas. Jis apibėrė Žaną Luką klausimais, kol šis dar nebuvo visiškai atsigaivėliojęs. „Kiek laiko jūs Amerikoje? – klausė. – Kaip jums ant veido atsirado randas? Ar gimėte tik su nykščiu ir smiliumi ant kairės rankos?“

Bredlis kosteli.

– Pone Baučamai, norėtume, kad važiuotumėte su mumis į meriją.

– Bet kodėl? – krankteli jis.

Vyrai stovi užtvėrę tarpdurį, sunėrę už nugarų rankas, atstatę krūtines.

– Manau, būtų geriau apie tai pasikalbėti merijoje, o ne jūsų namų tarpduryje, kaimynams girdint.

Tai nuskamba kaip slaptas grasinimas ir Žanui Lukui nusmelkia paširdžius.

– Bet ką aš padariau?

Bredlis papučia lūpas.

– Tai tik pirminė apklausa. Galime pasikviesti į pagalbą policiją, bet tokia ankstyvame etape norėtume... norėtume išsiaiškinti kai kuriuos faktus. Esu tikras, kad suprantate.

Ne! – nori šaukti Žanas Lukas. – *Nesuprantu, apie ką kalbate.* Tačiau tik sumurma:

– Duokit man dešimt minučių.

Uždaręs jiems prieš pat veidus duris, sugrižta į virtuvę.
Šarlotė deda į lėkštę lietinį.

– Ten buvo paštininkas? – paklausia nežiūrėdama į jį.

– Ne.

Ji atsigręžia į Žaną Luką nežymiai suraukusi kaktą ir įsmeigia į jį rudas akis.

– Du tyrėjai... Jie prašo važiuoti su jais ir atsakyti į kelis klausimus.

– Apie avariją?

Jis papurto galvą.

– Nežinau. Nežinau, ko jie nori. Nesako.

– Nesako? Bet turi pasakyti. Negali kviesti tavęs važiuoti su jais, nepaaiškinę kodėl.

Jos veidas išblykšta.

– Nesijaudink, Šarlotte. Geriau padarysiu, ko prašomas. Viską išsiaiškinsime. Tai tik apklausa.

Sūnus liovėsi čiaumojęs ir dabar kiek susiraukęs žiūri į juos.

– Esu tikras, kad greitai grįšiu. – Žanui Lukui ir pačiam balsas atrodo nesavas, tarsi už jį kas nors kitas bandytų nuraminti šeimą. – Gal gali paskambinti į darbą ir perspėti, kad vėluosiu? – Jis pasisuka į sūnų. – Sėkmės mokykloje.

Viskas nuščiuvę lyg prieš audrą. Jis paskubom apsigręžia ir išeina iš virtuvės. Ramiai. Jis turi elgtis įprastai. Tai tik formulumas. Ko gi daugiau jie gali norėti?

Dešimt minučių. Jis nenori, kad vėl skambintų į duris, todėl nuskuba į miegamąjį, atidaro spintos stalčių, kur kaip susirangiusios gyvatės guli susukti kaklaryšiai. Išsirenka mėlyną su mažais pilkais taškeliais. Tokiomis aplinkybėmis išvaizda yra labai svarbi. Nuo pakabos nuima švarką ir nulipa laiptais.

Šarlotė, ranka prisidengusi burną, stovi virtuvės tarpdury-

je. Jis paima jos delną, pabučiuoja į šaltas lūpas ir pažvelgia į akis. Tada nususka.

– Iki, sūnau! – šūkteli virtuvės pusėn.

– Iki, tėti. Pasimatysim vėliau.

– Geriau anksčiau nei vėliau, – atsako jis, bet balsas užlūžta ir vėl nepataiko į toną.

Jaučia į nugarą įsmeigtą Šarlotės žvilgsnį, kai atidaro laukujes duris ir nueina paskui vyrus prie juodo „Chrysler“. Giliai įkvepia iki pat pilvo. Dabar prisimena vidury nakties girdėjęs siautusių audrą; jaučia, kokia drėgna žemė, bet vanduo jau pradeda garuoti. Netrukus taps tvanku.

Jie tyloje važiuoja pro pažįstamus namus su plačiomis vejomis, išsidriekusiomis iki pat šaligatvio, pro laikraščių krautuvelę, kepyklą, ledainę. Gyvenimą, kurį Žanas Lukas jau spėjo pamilti.

2 SKYRIUS

Santa Kruzas, 1953 metų birželio 24 diena

Šarlotė

Tebežiūriu pro langą, nors juodas automobilis jau seniai nuvažiavęs. Laikas atrodo sustojęs. Nenoriu, kad jis judėtų į priekį.

– Mama, užuodžiu degėsius.

– *Merde!* – Čiumpu nuo viryklės keptuvę ir pajuodusį lietinį išmetu į plautuvę. Nuo kylančių dūmų ašaroja akys. – Iškepsiu kitą.

– Nereikia, mama, aš jau prisivalgiau.

Semas nušoka nuo taburetės ir išbėga iš virtuvės.

Apsidairau, sutrukdytų pusryčių likučiai man ima kelti siaubą. Bet turiu susiimti. Lėtai užlipu laiptais ir nueinu į vonią. Šaltu vandeniu apsišlakstau veidą, tada apsisivelku vakar dėvėtą suknelę ir vėl nulipu į apačią.

Semas strikinėja šalia manęs, kai mudu einame į mokyklą.

– Mama, kaip manai, ko tie vyrai klausinės tėčio?

– Nežinau, Semai.

– Bet ko jie gali norėti?

– Nežinau.

- Gal dėl apiplėšimo?
- Ką?
- Arba žmogžudystės!
- Semai, patylėk.

Jis išsyk liaujasi straksėjęs ir dabar velka kojas. Mane nusmelkia kaltės jausmas, bet yra svarbesnių dalykų, dėl kurių turiu nerimauti.

Kai prieiname mokyklos vartus, kitos mamos jau skirstosi.

– Labas, Čarle! Vėluoji šiandien. Gal vėliau užsuksi kavos? – iš būrelio nuskamba Mardžės balsas.

– Žinoma, – pameluojau.

Paleidusi Semą dar kurį laiką mindžikuoju prie vartų laukdama, kol kitos mamos nueis. Pamačiusi, kad jos jau gerokai nutolusios, lėtai patraukiu namo, kamuojama užgulusios vienvės. Beveik gundausi eiti su jomis išgerti kavos, bet žinau, kad neįstengsiu susitūrėti ir ką nors išplurpsiu. Gali būti, kad niekas nematė, kaip šį rytą automobilis išsivežė Žaną Luką, bet jei matė, turiu sugalvoti kokį nors paaiškinimą. Jos norės sužinoti visas smulkmenas. Taip, geriausia vengti bet kokių kontaktų.

Grįžusi namo vaikštinėju po kambarius, pakedenu sofos pagalvėles, išplaunu pusryčių indus, perdėliuoju žurnalus ant kavos staliuko. Primenu sau, kad nėra prasmės jaudintis, tai niekam nepadės; galų gale jį tik pakvietė apklausai. Turėčiau užsiimti koku nors darbu, kad nereikėtų apie tai galvoti. Galėčiau nupjauti žolę, taip bent pagelbėčiau Žanui Lukui.

Apsiaunu sodo batus ir iš garažo ištempiu žoliapjovę. Mačiau, kaip Žanas Lukas trūkteli virvutę jos šone, tad pabandau ir pati. Nieko. Dar kartą trūkteliu, šįsyk kažkas viduje sudžerškia, bet greitai nutyla. Dabar trūkteliu stipriau ir vikriau. Stai-

ga žoliapjovė subirbia ir pradeda važiuoti, kartu tempdamasi mane. Atsiduoda degalais, nors man visai patinka šis kvapas.

Ritmingas darbas ramina, todėl nusiviliu, kai jis greitai pasibaigia. Pastatau žoliapjovę į vietą ir nueinu vidun.

Galbūt reikėtų sutvarkyti svetainę. Iš po laiptų imdama dulkių siurblių prisimenu, kad vakar išsiurbiau kambarį. Nusiminusi susmunku ant grindų, vis dar laikydama rankoje storą siurblio žarną.

Kaip potvynis sugrįžta prisiminimai. Žanas Lukas neleidžia apie tai kalbėti. Jis pragmatiškas ir liepė viską palikti praeityje. Tarsi tai būtų labai paprasta. Aš stengiausi, tikrai, bet miegodama negaliu suvaldyti sapnų, kuriuose matau savo mamą, tėtį. Namus. Po tokių sapnų, it nutįšęs ilgas šešėlis, išlieka šeimos ilgesys. Bandžiau su jais susisiekti; kai įsikūrėme ir radome, kur gyventi, parašiau jiems laišką. Mama atrašė; trumpame, atžariame laiškelyje pranešė, kad tėtis dar nėra pasirošęs su manimi susitikti. Vis dar neatleido.

Lėtai nueinu į virtuvę ir žiūriu pro langą; norėčiau, kad Žanas Lukas sugrįžtų. Paleistas iš apklausos, nesukėlęs įtarimų. Bet matau tik tuščią gatvę.

Išgirstu tolimą automobilio burzgimą ir greičiau sutvinksi širdis. Palinkusi prie lango, nosimi beveik liesdama stiklą įdėmiai žvelgiu į gatvę. *Prašau, Dieve, kad tai būtų jis.* Nusiviliu, pamačiusi pažįstamą mėlyną variklio dangtį, išsukantį iš už kampo: tai Mardžė. Žiūriu, kaip ji galynėjasi su pirkinį krepšiais, o jos dvynukai vaikosi vienas kitą aplink automobilį. Ji dirsteli mano pusėn. Paskubom atsitraukiu į nériniuotų užuolaidų šešėlį. Paslaptys ir melas. Ką iš tiesų žinome apie savo kaimynus ir jų gyvenimus?

Neturiu jokio noro su kuo nors šiandien susitikti. Jei kas

nors matė juodąjį automobilį, dabar tai jau turėtų žinoti visos mamos. Įsivaizduoju, kaip jos susijaudinusios spėlioja. Ne, turiu ištrūkti iš čia, atsitraukti. Galiu apsipirkti kitame mieste, kur nesutiksiu pažįstamų; viename iš tų didelių anonimiškų prekybos centrų.

Pasiimu rankinę, nuo kabliuko prie laukujų durų nukabinu raktelius ir įsėdu į automobilį, kol niekas nepamatė. Pakrantės keliu važiuojant į šiaurę pro atvirą langą vėjas kedena plaukus. Man patinka važiuoti greitai; tai suteikia laisvės ir nepriklausomybės pojūtį. Galiu apsimesti, kuo noriu.

Po pusvalandžio pastebiu parduotuvės „Lucky Store“ ženklą. Pasukusi kairėn iš greitkelio seku nuorodomis, kol pamatau stovėjimo aikštelę, kone sausakimšą universalų. Čia yra ir mėsinių užkandinė, karuselės. Semui patiktų; galbūt vieną šeštadienį reikėtų visiems atvažiuoti, puikiai praleistume dieną. Paprastai vengiu didelių prekybos centrų, man labiau patinka apsipirkti mažose vietinėse parduotuvėse, kuriose bakalėjininko galiu paprašyti pačių gardžiausių obuolių arba mėsininko – pačios liesiausios išpjovos. Jie visada rūpestingai parenka geriausius produktus, vertindami mano dėmesį.

Nejaukiai jaučiuosi šioje milžiniškoje parduotuvėje su begale ryškiai apšviestų vitrinų eilių. Namų šeiminkės platėjančiais sijonais ir dailiais aukštakulniais bateliais, nepriekaištingai subanguotais plaukais stumia didelius vežimėlius, iki viršaus prikrautus stiklainių ir skardinių. Apima nostalgija, ilgiuosi namų, Paryžiaus.

Vištiena, pasakau sau, štai ką paruošiu šį vakarą, vištienos su citrinų sultimis. Žano Luko mėgstamiausią patiekalą.

Kai prieinu prie kasų, du indeliai vištų krūtinėlių, pieno pakas ir keturios citrinos atrodo it pamesti didžiulio vežimėlio

dugne. Man truputį gėda, bet niekaip negalėjau susikaupti ir nupirkti visko, ko prireiks šią savaitę.

Kasininkė keistai mane nužvelgia.

– Ar padėti viską susikrauti į pirkinių krepšį?

Gal ji šaiposi? Papurtau galvą.

– Ne, ačiū. Galiu ir pati.

Dedant rudo popieriaus pirkinių krepšelį į bagažinę, sugurgia pilvas. Nevalgiau pusryčių. Gal reikėtų nusipirkti mėšainį, bet vien nuo minties apie maistą susuka skrandį. Todėl išvažiuoju namo melddamasi, kad Žanas Lukas jau būtų grįžęs.

Pastačiusi automobilį įvažoje nuskubu prie durų. Užrakinotos. Jo nėra. Ir kodėl maniau, kad jis bus namie? Tikriausiai nuvažiavo tiesiai į darbą. Žinau, kad jaudinsis dėl vėlavimo.

Jau trečia valanda. Po pusvalandžio turėsiu pasiimti Semą. Galbūt šiandien geriau truputį pavėluoti, nei ateiti anksčiau. Antraip teks šnekučiuotis su kitomis mamomis. Jis galėtų pats pareiti namo – kai kurie vaikai taip ir daro, – bet man patinka jį pasitikti; tai mano mėgstamiausia dienos dalis. Kai buvau maža, Paryžiuje visos mamos ateidavo pasiimti vaikų, iškart paruošusios po pailgą batoną su tamsaus šokolado gabalėliais viduje. Man tai lyg šeimos tradicija – laukti sūnaus po pamokų. Bet šiandien pirmą kartą pasirodysiu penkiomis minutėmis vėliau. Vadinasi, dar turiu dvidešimt penkias minutes laisvo laiko.

Padedu vištieną į šaldytuvą, nusiplaunu rankas, išsišveičiu nagus senu dantų šepetėliu, kurį laikau ant palangės. Galvoje skamba tėčio balsas. „Švarūs nagai yra tvarkingo žmogaus požymis, – sakydavo jis, pamatęs mane nešvariais nagais. – Kaip ir batai, – dažnai pridurdavo. – Gali atpažinti žmogų iš jo nagų ir batų.“

„Bet ne Amerikoje, – jei galėčiau, pasakyčiau jam dabar. – Amerikoje visi žiūri į tavo plaukus ir dantis.“

Dėdama atgal šepetėlį pažvelgiu pro langą, stengdamasi per daug nesitikėti. Gatvė tuščia. Vėl sugurgia pilvas. Šiek tiek svaigsta galva. Reikėtų užkasti ko nors saldaus. Nuo viršutinės lentybos nukėlusį skardinę dėžutę, vieną sausainį suvynioju į foliją Semui, o kitą perlaužiu perpus sau. Kramsnoju jį nerimaudama, kad tai tik sukels skrandžio spazmus, bet pasijuntu geriau, tad suvalgau ir antrą pusę.

Liko dvidešimt minučių. Užlipu į mūsų miegamąjį ir atsiėdu priešais tualetinį staliuką. Iš viršutinio stalčiaus ištraukusi tikrų šerių šepetį šukuojusi plaukus, kol jie pradeda žvilgėti. Veidrodis paliudija, kad tebesu daili: jokių raukšlelių, jokių žilų plaukų, oda pasmakrėje nepadribusi. Iš išorės viskas gerai. Tik širdis atrodo šimtametė.

Atsistojusi palyginu dygsniuotą lovos užtiesalą, pasiūtą Pensilvanijos amišų; šimtai rankomis susiūtų idealiai lygių šešiakampių. Mūsų pirmosios atostogos kartu. Semas buvo ką tik išmokęs vaikščioti, bet dar netvirtai laikėsi ant kojų ir kelis kartus pargriuvo. Prisimenu, kaip bėgau prieky jo, pasiruošusi pagauti, jei suklups.

Liko dešimt minučių. Nulipu į apačią ir sukiojuosi po kambarius. Galiausiai atidarau laukujes duris. Plieskia ryški saulė, tad sugrįžtu pasiimti skrybėlės. Eidama priekinio kiemo takeliu nebe pirmą kartą svarstau, kodėl amerikiečiai mėgsta palikti savo kiemus atvirus, neapjuostus gyvatvorėmis ar plytų tvoromis. Jie taip skiriasi nuo prancūziškų sodelių su aukštomis tvoromis arba tankiais krūmais, atbaidančiais nekviestus svečius.

Žanui Lukui patinka toks atvirumas. Jis sako, kad tai, kas nutiko Prancūzijoje, niekada nenutiktų čia, nes žmonės yra

nuoširdūs; niekas neįskųstų savo kaimynų ir nesislėptų už uždarytų durų, kai juos išvežtų. Nemėgstu, kai jis taip kalba, idealizuodamas savo naująją tėvynę. Man tai panašu į Prancūzijos išdavystę. Alkio, baimės ir nepriteklių metai gali ir gerą žmogų paversti blogu.

– Čarle! – iš kiemo priešais šūkteli Mardžė, taip nutraukdama mano mintis. – Kur šiandien buvai? Rinkomės pas Dženę gerti kavos. Manėm, kad ir tu ateisi.

– Atsiprašau. – Man virpteli širdis ir atgalia ranka prisidengiu burną, kad neišsprūstų melas. – Turėjau daug ko nusipirkti. Važiavau į „Lucky Store“.

– Ką? Sukorei tokį kelią? Maniau, kad negali pakęsti didžiulių prekybos centrų. Galėjai pasakyti. Būčiau važiavusi kartu.

– Atsiprašau, kad neužsukau kavos.

– Nieko tokio. Penktadienį rinksimės pas Džo. Klausyk, noriu paprašyti tavęs paslaugos. Gal gali už mane paimti Džimį? Turiu nuvežti Nojų pas daktarą. Niekaip nenumušu jam pakilusios temperatūros.

– Žinoma.

Pabandau nusišypsoti, bet jaučiuosi kaip išdavikė prieš kaimynus, kuriuos pažįstu jau ne vienus metus.

– Ačiū, Čarle, – plačiai šypsodamasi padėkoja ji.

Eidama mokyklos link prisimenu, kaip maloniai mus priėmė kaimynai, kai prieš devynerius metus atsikraustėme į Santa Kruzą. Jau pačią pirmą savaitę buvome pakviesti ne tik išgerti aperityvo, bet ir pasivaišinti ant grotelių keptais kepsniais. Susijaudinau pamačiusi, kaip jie visi susirinko, garsiais linksmiais balsais reiškė džiaugsmą susipažindami su nauja šeima. Vos įžengėme į sodą, Žanui Lukui iškart padavė didelę skardinę alaus, o man – taurę baltojo vyno. Jie tupinėjo aplink

mažąjį Semą, tuojau buvo surasta vieta pavėsyje po medžiu, kur galėjome pasodinti jį ant antklodės, apsuptą ryškiaspalvių žaislų. Nebuvo jokios oficialios pobūvio eigos, bent jau man taip pasirodė. Visi elgėsi laisvai, vos tik iškepė kepsniai, svečiai susibūrė aplink kepsninę. Jaučiausi dėkinga, kai vienas vyras padavė man lėkštę su jau įdėtu maistu. Sėdėjome, kur norėjome, medines kėdes susistatę grupelėmis.

Viskas kitaip nei Paryžiuje. Tais retais atvejais, kai tėvai pasikviesdavo svečių, net būdavo sėdėjimo prie stalo planelis. Svečiai kantriai ir tyliai laukdavo, kol šeimininkai nurodydavo jiems vietas. Gėrimus patiekdavo tik atvykus visiems svečiams. Mama dažnai skųsdavosi, kai kas nors vėluodavo ir visiems tekdavo valandą laukti, kol gaus pirmąjį gėrimą. Na, šiaip ar taip, karas nutraukė tokius kviestinius pietus.

O čia, regis, nebuvo jokių taisyklių. Moterys laisvai šnekučiavosi su manimi, garsiai kvatojosi, vyrai mane erzino sakdami, kad mano akcentas seksualus. Buvau sužavėta, Žanas Lukas – dar labiau. Jis nuo pat pirmos dienos pamilo Ameriką. Jei ir ilgėdavosi namų, tai niekada apie tai neužsimindavo. Jam čia viskas buvo nuostabu ir nepaprasta: maisto gausa, draugiški žmonės, lengva nusipirkti visko, ko nori. „Tai amerikietiškoji svajonė, – dažnai kartodavo jis. – Turime išmokti laisvai kalbėti angliškai. Samueliui bus daug lengviau, tai jo pirmoji kalba; jis galės mums padėti.“

Samuelis netrukus tapo Semu, Žanas Lukas – Džonu, o mane vadina Čarle. Suamerikonėjome. Pasak Žano Luko, tai reiškia, kad buvome priimti, ir todėl, kad buvome taip šiltai sutikti, turėtume vengti kalbėti prancūziškai. Jis sakė, kad antraip atrodytume nenorintys integruotis. Todėl kalbame tik angliškai, net ir tarpusavyje. Žinoma, suprantu, ką jis turėjo omenyje,

nors man gėlė širdį, kad negaliu Semui dainuoti prancūziškų lopšinių, kokias man dainuodavo mama. Tai dar labiau mane atitolino nuo šeimos, kultūros ir pakeitė mūsų bendravimą ir savastį. Tebemylėjau Žaną Luką visa širdimi, bet viskas atrodė kitaip. Jis jau nebešnabždėjo *mon coeur, mon ange, mon trésor*. Dabar tai pavirto *mieloji, brangioji* arba dar blogiau – *mažute*.

Nutraukdamas mano mintis tuščioje žaidimų aikštelėje nuaidi skambutis. Pro duris laukan ima plūsti vaikai, bėgioja aplink dairydamiesi mamų. Semą atpažinti nesunku, jo tamsūs plaukai išsiskiria iš būrio šviesesnių galvų. Kiek tamsesnė oda ir smulkūs bruožai išduoda kitokią kilmę. Kartą kaimynė pasakė, kad tokios ilgos blakstienos nereikalingos berniukui. Tarsi grožis būtų nereikalingas. Kokia keista mintis.

Semas pamato mane ir nusišypso tokia pat kreivoka šypseną kaip ir Žano Luko. Būdamas devynerių jis jau per didelis, kad pribėgtų prie manęs kaip anksčiau, todėl baigia pokalbį su draugais ir perdėtai nerūpestingai prieina.

Pabučiuoju jį į abu skruostus, puikiai suprasdama, kad tai jį trikdo, bet nieko negaliu sau padaryti. Šiaip ar taip, retkarčiais patiriamos neįtikios situacijos tik labiau grūdina charakterį.

– Pasakyk Džimiui, kad jis namo eis su mumis, – paliepiu.

– Šaunu. – Jis pasisuka bėgti, bet staiga sustoja, atsigręžia ir vėl prieina. – Ar tėtis grįžo?

– Dar ne.

Nieko netaręs jis nueina ieškoti Džimio.

Kai jie pasirodo, išimu sausainį su šokolado gabalėliais ir perlaužiu pusiau. Džimis savo dalį suvalgo iškart.

– Namie turime daugiau, – tariu.

– O taip! – Džimis pasileidžia tekinas į priekį. – Lekiam, Semai!

Bet Semas eina šalia manęs.

Džimis vis tiek bėga ir pradingsta už kampo. Uždedu ranką Semui ant peties.

– Nesijaudink, tėtis netrukus bus namie.

– Bet ko tie vyrai norėjo?

– Pasikalbėsime vėliau, Semai.

– Uh! – Džimis iššoka iš už kampo.

Širdis nusirita į kulnus ir išsigandusi spygteliu. Džimis net kvatojasi.

– Atsiprašau, – vos įstengia ištarti tarp juoko pliūpsnių.

Kai širdis vėl pradeda normaliai plakti, aš taip pat apsimes-tinai nusijuokiu, išsklaidydama tos akimirkos įtampą. Džimis čiumpa Semą už rankos ir abu nubėga į priekį.

Parėjus į namus, padedu skardinę su sausainiais priešais berniukus ant virtuvės stalo.

– Valgykit, kiek norit.

Džimis išpučia akis ir išsišiepia nuo ausies iki ausies.

– Tai bent, ačiū.

Žiūrėdama, kaip jie kemša mano keptus sausainius, jaučiu bent šiokią tokią paguodą.

– Šitie patys skaniausi, mama.

Semo lūpų krašteliai aplipę trupiniais. Džimis pritardamas palinksi, jo burna prikimšta tiek sausainių, kad negali ištarti nė žodžio.

– Gal norit, kad iškepčiau jų visai klasei? – pasiūlau.

– Ne, ačiū. Geriau tik mums, – sako Semas, žiūrėdamas į mane tamsiomis pavydžiomis akimis.

Noriu jį apkabinti, pasakyti, kad nereikia nerimauti. Kad mano meilė jam didesnė už vandenyną, kad ji tęsis amžinai. Bet užuot tai pasakiusi, pradedu ruošti vakarienę, tarkuoju cit-

rinų žievele, išspaudžiu ir sultis sumaišau su žievele. Supjaus-
tau vištų krūtinėles ir pamerkiu sultyse. Man nereikia žiūrėti į
receptą; taip mama ruošdavo vištieną su citrinomis sekmadie-
nio pietums dar prieš karą.

3 SKYRIUS

Santa Kruzas, 1953 metų birželio 24 diena

Žanas Lukas

Jie sustoja priešais meriją. Džeksonas išjungia variklį ir akimirką sėdi, pro galinio vaizdo veidrodėlį žiūrėdamas į Žaną Luką. Tada abu vyrai išlipa ir laukia, kol tą patį padarys ir jis. Bet Žanas Lukas neskuba, net svarsto, gal palaukti, kol vienas iš jų atidarys jam duris. Tada padėtis šiek tiek pasikeistų. Visos smulkmenos yra svarbios. Bredlis nekantriai pabeldžia į langą. Garsas rėžia ausį, Žanui Lukui krūtinėje sukirba baimė. Bet kodėl jis taip bijo? Tai absurdas, jis nepadarė nieko bloga. Jis trukteli durų rankenėlę ir išlipa į rytmečio saulę.

Jie tylėdami užlipa laiptais ir įeina pro didžiules dvivėres duris. Dar anksti, tikriausiai todėl taip tuščia. Jie nusiveda ją laiptais žemyn, blausiai apšviestu koridoriumi į belangį kambarį. Bredlis paspaudžia jungiklį ir dienos šviesos lempa, pirmiau sudūzguosi ir pamirksėjusi, užlieja patalpą ryškia balta šviesa. Kambaryje tėra stalas laminuotu paviršiumi ir trys plastikinės kėdės.

– Tai gali užtrukti. – Džeksonas iš marškinių kišenės išsiima suglamžytą cigarečių pakelį ir pabarbena juo į stalą. – Sėskitės.

Jis pasiūlo praplėštą pakelį Bredliui. Abu vyrai prisidega cigaretės stebėdami Žaną Luką.

Atsisėdęs Žanas Lukas susineria ant krūtinės rankas, tada nuleidžia jas žemyn ir pabando šypsotis. Nori jiems parodyti, kad mielai paklūsta nurodymams ir yra pasiruošęs atsakyti į klausimus.

Vyrai lieka stovėti, jų veidai atšiaurūs. Po dienos šviesos lempa Bredlio riebi oda net švyti, raudoni spuogų palikti randai dar labiau išryškėję. Jis giliai į plaučius įtraukia cigaretės dūmų ir lėtai juos išpučia, akimirką kambario viduryje kabo tirštas jų debesis.

– Pone Baučamai, kaip jums ant veido atsirado tas randas? Jis gan išskirtinis.

Žanas Lukas primena sau, kad tokiose situacijose geriau neprovokuoti. Čia labiausiai tinka romumas, jis negali gintis. *Nesukelk priešiškuo. Išlik ramus.* Jis jaučia, kaip nugara nuteka prakaito lašelis.

– Gavau jį per karą, – sumurma Žanas Lukas.

Bredlis kilsteli antakį ir pažvelgia į Džeksoną.

– Kur? – pasiteirauja Džeksonas.

Žanas Lukas dvejoja, svarsto, ar galėtų papasakoti istoriją, kuria iki šiol dangstėsi, tą, kurioje jį sužeidė ant Paryžiaus nukritusios bombos šrapnelis. Tačiau instinktyviai supranta, kad šįkart ji netinka.

Bredlis palinksta į priekį, įdėmiai žiūrėdamas jam į akis.

– Ką veikėte per karą?

Žanas Lukas atremia jo žvilgsnį.

– Dirbau Bobinji – geležinkelio stotyje.

Bredlis kilsteli tankų antakį.

– Dransi?

Žanas Lukas linkteli.

– Dransi koncentracijos stovykloje?

Jis vėl linkteli. Jaučiasi užspeistas į kampą, priverstas pripažinti faktus. Bet faktai neatspindi tikrosios istorijos.

– Iš kurios tūkstančiai žydų buvo išsiųsti į mirtį Aušvice?

– Aš tik dirbau prie bėgių.

Jis nenuleidžia akių; nenori pirmas nukreipti žvilgsnio.

– Kad traukiniai nepriekaištingai riedėtų.

– Aš tik dirbau savo darbą.

Bredlio veidas dar labiau parausta ir spindi.

– Tik dirbot savo darbą? Girdėtas paaiškinimas. Jūs buvote ten. Padėjote ir bendrininkavote.

– Ne!

– Dransi stovykla buvo tranzitinė, ar ne? Ir jūs padėjote jiems pervežti žydus į Aušvicą.

– Ne! Norėjau juos sustabdyti! Net bandžiau sugadinti bėgius. Dėl to ir atsidūriau ligoninėje.

– Nejaugi? – ironiškai tarsteli Bredlis.

– Tai tiesa. Prisiekiu.

*Apkabinu jį ir laikau. Uodžiu jo saldų muskusinį kvapą.
Mums nereikia žodžių. Jaučiu jo meilės jėgą ir žinau,
kad jis jaučia manąją.*

© Florentia Buckingham

RUTH DRUART (Rut Druar) gimė Vaito saloje, Jungtinėje Karalystėje. Lesterio universitete baigusi psichologijos studijas, persikėlė į Paryžių, ten ėmė studijuoti pedagogiką. Autorė itin susidomėjo vaikų, augančių kitoje nei tėvų gimtoji žemė šalyje, gebėjimu pritapti, jaustis supančios aplinkos dalimi. Ši tema svarbi ir pirmajame R. Druart romane „Kol Paryžius miegojo“, sulaukusiam pasaulinio susidomėjimo ir verčiamame į 22 kalbas.

1953 metai, Santa Kruzas. Žanas Lukas ir Šarlotė gyvena niekuo neišskirtinį gyvenimą Kalifornijos priemiestyje. Jie laimingi, nors kartais aplanko gimtosios Prancūzijos ilgesys. Vieną dieną jų ramią kasdienybę sudrumščia netikėtai į duris pasibeldę pareigūnai. Juos itin domina randas ant Žano Luko veido – gyvenimo nacių okupuotame Paryžiuje palikimas.

1944 metai, Paryžius. Nepaisant karštligiškų pastangų išvengti susidūrimo su naciais, Sara su Davidu atsiduria traukinyje į Aušvicą. Saros rankose – tai, kas brangiau už viską pasaulyje. Siekdamas apsaugoti didžiausią savo turtą, moteris pasinaudoja suirute ir patiki jį nepažįstamajam. Sarai telieka viltis, kad nepadarė didžiausios gyvenimo klaidos.

Dviejų šeimų likimai susipina karo draskomame Paryžiuje – niekas nebebus kaip anksčiau.

„Kol Paryžius miegojo“ – pasakojimas apie nepalaužiamą meilės galią ir šeimos ryšių tvirtumą, atsparumą žiaurumui ir neteisybei bei drąsą elgtis teisingai net tuomet, kai viskas atrodo prarasta.

Pirkite internetu
www.tytoalba.lt